

Rickul/Nuckö Hembygdsförenings Medlemsblad

Nr 2 Juni 2025 Årgång 33

På årsmötet fick vi besök av Ülo Kalm från Aibolands museum i Hapsal.

Foto: Anne Schönberg

Rickul/Nuckö Hembygdsförening

Adress Rickul/Nuckö Hembygdsförening
c/o Svea Johansson, Sundsvik 32,
155 91 NYKVARN

Organisationsnummer 802016-5232

PlusGiro 55 68 81 - 1

IBAN: SE34 9500 0099 6034 0556 8811

BIC: NDEASESS

E-post info@rnhf.se

Hemsida www.rnhf.se

Uppgifter för medlemsinloggning:

Se Medlemsförteckningen

Föreningen finns även på **Facebook**

Ansvarig utgivare Ingegerd Lindström

Redaktör Hans Ekman e-post haek@telia.com

Redaktionsråd Lennart Ekman och Ingegerd Lindström

Tryckt av Larsson Offsettryck, Linköping

Medlemsavgift 200:-, ungdomsmedlem (t.o.m. 25 år) 50:-

Annonspriser 1/1 sida 1200:-, 1/2 sida 700:-,
1/4 sida 500:-, 1/8 sida 250:-

Nästa manusstopp den 15 augusti 2025

Styrelse

Ordförande

Carl-Axel Adelman (Rosta), Hästmossevägen 8,
147 71 GRÖDINGE, tfn 070-696 06 32,
e-post carl.adelman@telia.com

Vice ordförande

Jan Stussare (Norrby), Stråkvägen 4,
184 51 ÖSTERSKÄR, tfn 070-791 81 63,
e-post jan.stussare@gmail.com

Sekreterare

Svea Johansson (Ölbäck), Sundsvik 32,
155 91 NYKVARN, tfn 070-538 15 51,
e-post to.svea.j@gmail.com

Kassör

Anneli Blomberg (Höbring), Solparksvägen 17 A,
761 65 NORRTÄLJE, tfn 073-684 34 62,
e-post anneli.rimbo@gmail.com

Ordinarie ledamöter

Mats Bruce (Ölbäck), Hedemora Olstorp,
635 37 ÄRLA, tfn 070-831 92 42,
e-post mats.bruce@emateq.se

Mats Ekman (Söderby), Tiby 316,
755 92 UPPSALA, tfn 073-437 54 67,
e-post matsekman9@gmail.com

Dan Winnansson (Spithamn), Norrö Ringväg 26,
184 42 ÅKERSBERGA, tfn 070-660 78 12,
e-post danwinnansson@hotmail.com

Suppleanter

Lena Brovall (Rickul/Haversved), Finnbergs-
vägen 42, lgh 1101,
131 31 NACKA, tfn 070-413 42 14,
e-post lana@ogeborg.se

Lars Sundén (Roslep), Odengatan 23,
114 24 STOCKHOLM, tfn 070-344 02 68,
e-post lasse.sunden@hotmail.com

Föreningens ändamål

(citat ur stadgarna paragraf 2)

”Rickul/Nuckö Hembygdsförening är en kultur-
förening för dem som har sina rötter i Rickul/
Nucköområdet i Estland, eller av andra orsaker
känner ett intresse för området och dess historia.

Föreningen skall

- värna om och levandegöra det estlands-
svenska kulturarvet från Estland och Sverige,
både i bevarandet av historien, i nuet och i
framtiden;
- vara kontaktorgan för Rickul/Nucköborna i
Sverige, samt informationsorgan i Sverige
och Estland;
- överföra till våra yngre de traditioner vi själva
mottagit och bevarat, samt idka annan här-
med förenlig verksamhet;
- bevara och förvalta föreningens fasta egen-
dom.”

Innehåll

Ordföranden har ordet	3
Nya styrelseledamöter	3
Nyheter från Estland	4
Hemvändarveckan	5
Årsmötet	6
Pubkväll med tema Falkens flykt	7
De svarta stövlarna	8
Salajögi - den hemlighetsfulla ån	9-11
Folktro förr i svenskbygden	12-13
Estniska utflyktsmål i sommar	16
Utrusta bilen rätt inför Estlandsresan	17
Annons	18

Ordföranden har ordet

Carl-Axel Adelman

Tack för förtroendet och gemenskapen

Jag vill uttrycka min tacksamhet för förtroendet att få fortsätta som ordförande i Rickul/Nuckö hembygdsförening ytterligare ett år. Det är en ära och glädje att arbeta tillsammans för att bevara och sprida kunskap om vår kultur.

Det 29 april hade vi glädjen att välkomna 36 elever och 4 vuxna från gymnasieskolan i Birkas.

Dessa studenter hade genomfört en språkresa till Sverige efter att ha lärt sig svenska i två år. De ville på ett djupare plan träffa representanter för Rickul/Nuckö hembygdsförening och SOV.

Mötesplatsen var Estniska huset, där jag som ordförande i Rickul/Nuckö hembygdsförening tillsammans med Jörgen Hedman, en tidigare gymnasielärare och historiker med stor kunskap om estlandssvenskarnas historia, mötte eleverna.

Jörgen Hedman höll ett intressant PowerPoint-föredrag om hur

svenskarna tog sig över havet till de estniska västra öarna och kusten för att bosätta sig där i århundraden, vilket bidrog till skapandet av den estlandssvenska befolkningen.

Jag berättade även om hembygdsföreningens arbete, både i Sverige och Estland, för att bevara det estlandssvenska kulturarvet, samt delade min egen berättelse om återetableringen i vår gamla hembygd. Jag belyste också Mickogårdens betydelse för föreningen och de olika aktiviteter som anordnas där. Det var anmärkningsvärt att ingen av eleverna visste var gården låg.

Våra presentationer hölls på svenska, och även om det var svårt att bedöma hur mycket eleverna förstod, förklarade lärarna att de skulle följa upp informationen efteråt. Förutom besöket hos oss hade eleverna även besökt en gymnasieskola i Nacka och Sigtuna.

Som en gest av uppskattning överlämnade vi dvd:n ”Den Siste Mohikanen”, böckerna ”Präst’n i

Vargskall” och ”Så levde vi i Rickul/Nuckö” till deras undervisning och bibliotek.

Framtidsgruppen i Rickul/Nuckö hembygdsförening samt SOV:s initiativ att anordna en ny Pub-afton med estnisk plockmat och öl blev mycket uppskattat av deltagarna. Marcus Wallén presenterade där sin bok ”Falkens flykt”, som berättar om flykten från Estland 1944, där en tysk officer bidrog till att organisera överfarten till Sverige.

Nu när sköna maj inletts med körsång och valborgsmässoeld, närmar vi oss midsommar, en tid som även i Estland firas med eldar.

Jag ser fram emot att träffa så många som möjligt under min tid i Estland i sommar.

**Önskar er alla en
TREVLI
SOMMAR!**

Nya styrelsesuppleanter

Lena Brovall

Mitt namn är Lena Brovall, nyinvald suppleant i styrelsen. Vår mamma, Elsa Elfride Kristiandotter Westerberg, kom med en nybyggd båt utan nummer till Stadsgården 17 maj 1944. De var 5 systrar och en bror och bodde i Rickul/Haversved. Jag har själv tre söner och fyra barnbarn och bor i Nacka men åker gärna upp till mitt landställe i Norrtälje där även min syster Marianne bor.

Eftersom vår mamma dog när jag var 17 år så var intresset inte så stort att ta reda på vårt ursprung då. Känns spännande att få engagera mig i vår förening. Ser fram emot att få lära mig mer och att hjälpa till att förvalta vår historia in i framtiden.

Lars Sundén

Jag heter Lars Sundén och valdes på årsmötet i april till ny styrelsesuppleant. Jag är 73 år och bor tillsammans med min fru Anita Ramberg centralt i Stockholm. 1992 kom vi för första gången till Roslep, inbjudna av Edvin Vesterby, tillsammans med våra goda vänner Benny Vesterby och Ylva Mård. Därefter har det blivit flera besök varje år. Första åren som gäster hos Benny och Ylva, men vi blev så förtjusta i Estland och Roslep att vi 2007 köpte mark och byggde vårt eget hus där vi numer tillbringar många veckor under alla årstider. Naturligtvis gick vi med i Hembygdsföreningen efter att vi köpt mark och byggt. Vår enda koppling till Estland och Roslep är alltså genom våra vänner.

Nyheter från Estland

Toomas Käbin

Regeringsombildning

Estlands trepartikoalition mellan Reformpartiet, Eesti 200 och Socialdemokraterna upplöstes i mars i år genom att de senare avgick. Alltsedan dess har förhandlingar om ett nytt avtal pågått mellan de två kvarvarande partierna som båda för en liknande högerliberal och näringslivsvänlig politik. Högst på prioritetlistan står ett starkt försvar och överenskommelse finns att försvarsanslagen skall öka från nuvarande 2,5 till fem procent år 2026.

Uppåt för ekonomin

Den estniska ekonomin visar tecken på återhämtning efter två års nedgång. Tillväxten förväntas bli 1,5 % under 2025. Ett kvarstående problem är Europas högsta inflation som beräknas bli 4,7 % i år. Kostnadsökningarna späs på ytterligare av höjd moms och företagsskatt under året för att finansiera inte minst försvarsutgifterna. Löneökningen beräknas till 5,3 %. Samtliga siffror är osäkra på grund av det allmänna världsläget.

Ny röstlag

Estlands parlament har antagit en grundlagsändring med 93 röster för och 7 röster emot att ta bort rösträtten för ryska och belarusiska medborgare vid höstens kommunalval. För en grundlagsändring krävs minst 68 röster. Även medborgare från andra länder, förutom EU/NATO, berörs. Nejrösterna i parlamentet kom från det ryssvänliga Centerpartiet. Statslösa medborgare tillåts rösta en sista gång vid höstens val och utesluts därefter, om de inte antar estniskt medborgarskap. Vid riksdagsvalen kan endast estniska medborgare rösta. Av Estlands ca 285 000 ryssar är knappt 80 000 ryska medborgare. För belarusier är siffrorna 13 000 respektive 3 000 som är belarusiska medborgare. Bakgrunden till lagändringen är att regeringen inte

anser att medborgare i länder som är fientligt inställda till Estland skall ges möjlighet att påverka den politiska utvecklingen.

Möte med president Trump

Estlands president Alar Karis hade möjlighet att växla ett par ord med president Trump i samband med påvens begravning i Vatikanen i april. Mötet kom till stånd tack vare placeringen i Peterskyrkan där man följer ländernas namn i fransk bokstavsordning, Etas Unis och Estonie. Karis och Trump utväxlade ömsesidiga inbjudningar, man talade kort om Ukraina och de transatlantiska förbindelserna. Karis passade även på att tala med Finlands president Stubb och Spaniens kung Felipe med flera som alla satt på samma rad.

Samarbete regering-näringsliv

Estlands regering har tillsatt ett råd bestående av några av landets näringslivstoppar i näringslivsorganisationer. Syftet är att granska lagar, förordningar m m. som hämmar den ekonomiska utvecklingen och spär på byråkratin. Inledningsvis togs 400 förslag fram. I fokus står önskan om kortare beslutstider i planeringsprocesser i stat, kommuner och myndigheter, att slopa onödig rapportering till myndigheter och en genomgång av EU:s regelverk. Det senare tillämpas mycket strikt i Estland. Rådet kommer att träffas en gång per månad fram till september 2026.

Atomkraft till Estland

Estniska Fermi Energia och koreanska Samsung har skrivit under ett samarbetsavtal för att utvärdera förutsättningar för ett s.k. minimodul kärnkraftverk. Syftet är att garantera energiförsörjning och stötta en klimatneutral produktion.

Av Estlands energibehov täcks närmare 30 % av förnybara bränslen vilket skall utökas till 42 % år 2030. Estlands riksdag har ännu

inte tagit ställning till ett eventuellt införande av kärnkraft.

Kyrkostrid

En inflammerad strid pågår mellan den estniska regeringen och den Moskvakontrollerade rysk-ortodoxa kyrkan. Från estniskt håll krävs att kyrkan klipper banden med Moskvas patriarkat som leds av den Putinvänliga patriarken Kirill. Kyrkan menar att detta inte kan göras eftersom kanonisk lag gäller. Kyrkan utgör ett viktigt maktmedel för Rysslands påverkanspolitik i Estland. Ett nyligen presenterat lagförslag stöttades av president Karis men skickades tillbaka till parlamentet med motivering att det skulle inskränka religionsfriheten oavsett trossamfund. Förslaget revideras nu. Kyrkan har i sin tur vänt sig till USA:s kommission för religionsfrihet. En gren av den ortodoxa kyrkan i Estland lyder under patriarken i Istanbul.

Ingen pension från Ryssland

Cirka 4 000 personer i Estland, huvudsakligen ryssar, får sin pension från Ryssland. Av dessa är 262 helt och hållet beroende av denna, övriga får även estnisk pension. Det lägsta beloppet uppgår till knappt 15 euro per månad och det högsta till 2 800 euro. Utbetalningarna från Ryssland upphörde i februari, med undantag för f.d. sovjetiska krigsveteraner. I början av april framförde Estlands Socialministerium en not till Rysslands ambassad i Tallinn och bad om en förklaring. Alltsedan Rysslands invasion av Ukraina har betalningarna försenats under kortare perioder.

Hej då Skype – hej Teams!

Ett av Estlands starkaste varumärken, Skype, har efter 22 år gått i graven. Skype var den första plattformen som möjliggjorde gratis internetsamtal utan en centralserver och gjorde det lika enkelt att ringa som att skicka e-post. Skype har idag ersatts av modernare plattformar, t. ex. Microsoft Teams.

Hemvänderveckan 2025

Årets hemvändervecka är lite förskjuten då Nuckö delkommun firar sin Hembygdsdag den 13 juli och därför blir det ingen gudstjänst på söndagen den 6 juli. Vi startar därför först den 7 juli. Vi hoppas på en trevlig vecka för alla!

Därför ser det preliminära programmet ut som följer:

Måndag 7 juli kl.13.00

Strandfest på Ölbäckstranden. Medtag egen förtäring. Grill finns.

Onsdag 9 juli kl. 11.00

Vi provar på Discgolf på Palivere Discgolfbana. Kostnad 10 € inklusive instruktör och material. **Anmälan senast 1 juli** till info@rnhf.se eller Ingegerd Lindström tfn 070-735 53 12

Onsdag 9 juli kl. 19.00

Konsert i Nuckö kyrka med anledning av Arvo Pärts 90-årsdag. Konsertens huvudstycke är A. Pärts "Arbos" för 4 trumpeter, 4 tromboner och 2 pukor.

Torsdag 10 juli kl.11.00-14.00

Workshop med Leif Ahrle. I år provar vi på att måla akvarell.

Plats: Mickogården, Pris: 300kr inklusive material. **Anmälan** till info@rnhf.se eller Ingegerd Lindström tfn 070-735 53 12 **senast den 1 juli.** Mer information skickas ut efter anmälan.

Lördag 12 juli kl. 18.00

Gemensam middag.

Plats: Mickogården. Pris: 225kr vuxna, barn upp till 6 år gratis samt från 7–12 år 100 kr. Vatten och saft ingår. Möjlighet finns att köpa vin eller öl på plats.

Anmälan sker genom att sätta in summan på föreningens konto 55 68 81-1 **senast den 24 juni.** **Anmäl** också om ni vill ha **vegetariskt, laktos- eller glutenfritt!**

Glöm inte att anmäla er i god tid så att vi kan planera våra aktiviteter! Gäller målarkursen, middagen samt Discgolf.

Söndag 13 juli kl. 15.00 (Obs tiden)

Musikgudstjänst i Rosleps kapell. Medverkar gör den blandade kören SONORE. Efter gudstjänsten bjuder föreningen på kyrkkaffe.

Välkomna!

Årsmöte 2025

Ingegerd Lindström

Så var det åter dags för ett årsmöte. Ett år försvinner fort och vi står nu inför ännu ett arbetsår för styrelsen och kommittéerna.

Den första delen av årsmötet följde protokollet för ett årsmöte med en fastställd dagordning. Men innan man gick in på den så sjöngs Modersmålets sång som är en tradition på våra möten. En sång som delas av finlandssvenskarna och även nu av gymnasiet i Birkas på deras avslutningar. En sång som handlar om att man aldrig glömmer sitt hemlands språk och sitt hem i landet man fått lämna.

Den nygamla styrelsen ser under detta år ut som följer:

Ordförande, Carl-Axel Adelman,

Vice ordförande: Jan Stussare,

Sekreterare: Svea Johansson,

Kassör: Anneli Blomberg,

Ledamöter: Mats Bruce, Mats Ekman och Dan Winnansson.

Suppleanter: Lars Sundén och Lena Brovall.

Revisorer: Marie Hallman och Ann Christin Hallman.

Medlemsavgiften

Den enda punkten på dagordningen som orsakade en diskussion var punkten om medlemsavgift för 2026. Styrelsens förslag var att den skulle höjas till 300 kr/år för vuxna och 100 kr/år för ungdomar. Många ansåg det vara en för hög höjning och efter vissa diskussioner fastslog man medlemsavgiften för år 2026 till 300 kr för vuxna, 50 kr för ungdomar mellan 13–25 år och gratis för barn upp till 12 år.

När den officiella delen av mötet var slut avtackades några medarbetare som avgått från sina poster. Det var Brita Wiberg som lämnat över ansvaret för medlemsregistret, Lena Melin som avgått som suppleant och Kaisa Wikström som avgick från styrelsen samt Christer Wikström som avgick från valberedningen.

Ülo visade bilder från Runö där museet och Korsgården ligger under Aibolands museum. Han visade hur restaureringen av Korsgården fortlöpigt under många år med ett fantastiskt resultat.

Foto: Anne Schönberg

Dessutom delades Mats Ekmans stipendium ut och mottagare i år var undertecknad, Ingegerd Lindström. Ett stort tack, det är en ära att få motta denna utmärkelse.

Berättade om nybygge

Efter kaffepaus hälsade vår ordförande Ülo Kalm, från Aibolands museum, välkommen. Ülo visade bilder och berättade om verksamheten på museet och också om planerna på ett nybygge som ska bli en byggnad för förvaring av muséets båtar.

Han berättade också om arbetet på Runö med restaureringen av Korsgården. Vi fick se bilder på hur byggnaderna såg ut tidigare och hur de ser ut nu efter allt arbete. En enorm skillnad. Alla blev imponerade av hur vackra byggnaderna är nu och vilket enormt arbete som utförs varje år. För ett antal år sedan fick Aibolands museum överta ansvaret för Runö museum och

Mats Ekmans stipendium utdelades i år till Ingegerd Lindström.

Foto: Anne Schönberg

Korsgården och sedan dess har man varje år samlat ihop ett antal frivilligarbetare som utan ersättning har restaurerat byggnaderna. Ett hedervärt arbete.

Före och efter mötet kunde man köpa lotter och några som var lyckosamma fick med sig några fina vinster hem.

Pubkväll med tema Falkens flykt

Jan Stussare

Det blev igen ett väldigt lyckat och uppskattat evenemang när SOV och Rickul/Nuckö hembygdsförening gemensamt ordnade ännu en pubkväll. Denna gång var temat kring boken Falkens flykt och dess huvudperson Ludwig Lienhard.

Ungefär 80 personer kom till estniska huset denna fina majlördag. Många hängde på låset och knappt hade dörrarna slagits upp innan folk strömmade till. I baren blev det snabbt fullt med nyfikna som ville ta sig en estnisk öl, annan dryck och/eller lite olika estniska tilltugg som fanns att tillgå till förmånliga priser. Allt eventuellt överskott går som vanligt oavkortat till kulturfrämjande åtgärder för vårt estlandssvenska arv i regi av Rickul/Nuckö hembygdsförening och SOV.

Spektakulär resa

På plats denna eftermiddag var författaren till boken Falkens flykt tillika journalisten Marcus Wallén. Marcus inledde med en kort redogörelse för boken, upprinnelsen till den samt kort om innehållet. Därefter följde en frågestund kring denna mångsidiga person: Ludwig Lienhard, SS-officeren Lienhard, som under en period hade både Sveriges dåvarande statsminister, Per Albin Hansson, och SS-ledaren Heinrich Himmler som sina uppdragsgivare avseende operationen att överflytta den estlandssvenska befolkningen från Estland till Sverige under den senare delen av andra världskriget. Marcus berättade vidare om den mycket spektakulära resan från Sverige som Lienhard gjorde med det renoverade fartyget HMS Falken. Avresan startade från Stadsgårdskajen i Stockholm klockan 17:45 den 30 december 1947, med slutmålet Buenos Aires i Argentina. Officiellt fanns 22 personer ombord vid avfärden, som skedde i all hast trots att mycket dåligt väder är en

Foto: Christopher Thiele

regel denna tid på året. Fanns det kanske någon mer person ombord, eller varför denna brådska? Dessa obesvarade frågor hänger fortfarande i luften, berättade Marcus.

Ni som ännu inte läst boken, gör det. Boken finns fortfarande att köpa via SOV's hemsida, via denna länk: <https://estlandssvenskarna.org/ny-bokbestallning/>

Spännande uppgifter

Efter en paus, där mer mat & dryck kunde intas, tog Thomas Niit vid och gav en spännande kronologisk redogörelse för skeendena i Ludwig Lienhards liv, framför allt efter krigsslutet. Thomas berättade om de kontakter han haft med Ludwig Lienhards efterlämnade anhöriga. Han berättade vidare om de mycket spännande uppgifterna att Lienhard kan ha efterlämnat ett arkiv med förmodligen väldigt intressanta innehåll. Ett innehåll som kanske skulle kunna bringa mer ljus över uppgifterna att Ludwig Lienhard fungerade som en hemlig agent. Hans uppdrag skulle vara att försöka finna kontakter för att nå en separat fred med de allierade. Detta måste ske UTAN Hitlers och Stalins vetskap. Detta mycket känsliga uppdrag skedde ytterst på uppdrag

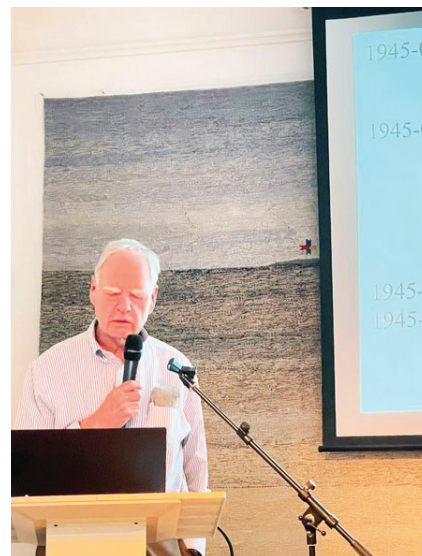

Foto: Jan Stussare

av SS-chefen Heinrich Himmler via SS-Brigadefürer Walter Schellenberg. Som vi vet av historien lyckades uppdraget inte, då de allierade aldrig tänkte svika Stalin.

Thomas Niit berättade vidare också om den sista resan som Lienhard arrangerade och som gick med motorskonaren Triina, ett fartyg som Thomas' farfar, August Niit, var delägare i. Thomas har ägnat mycket tid att få fram uppgifter om denna sista resa med Triina. Han har också lyckats hitta en kort film från denna resa som han visade, mycket spännande att se.

Lyckat evenemang

Stort tack till alla inblandade från Rickul/Nuckö hembygdsförening och SOV som möjliggjorde detta evenemang. Vidare också stort tack till författaren Marcus Wallén och Thomas Niit för er medverkan och spännande föredrag. Ett tack också till Margareta Hammerman som varit oss väldigt behjälplig i att få till detta evenemang.

Slutligen ett stort tack till er alla som kom och förgyllde denna Pubkväll och för er positiva feedback, det motiverar oss till fler kommande evenemang.

De svarta stövlarna

Lennart Ekman (fritt efter Gottfrid Thomsson)

Ölbäck (Elbicken), nära Rosleps kapell, fanns i gamla tider en vägkrog, Kappol kroa. I Sverige skulle vi snarare ha sagt gästgiveri om en sådan rörelse. Krogverksamheten upphörde dock så småningom, och i stället öppnades där 1886 en lanthandel, Kappol boe, den första i Rickul, vilken levde vidare ända till 1940-talet.

Handelsboden förestods på senare tid av Paul Treiberg, Kro-Paul. Precis som alla handlare (*käppmänner* på nuckösvenska) bör vara beskaffade för att klara ruljangsen bra var Treiberg smart. Han var dock även känd som något av en spelevink som bland annat tyckte om att berätta historier för kunderna som långt ifrån alltid höll den allra högsta nivån av sanningshalt. Därför uppskattade även andra storljugare i bygden att om eftermiddagarna och kvällarna samlas i affären hos Treiberg för att försöka övertrumfa varandra i berättandets ädla konst. Precis som på landsbygden i Sverige vid denna tid var handelsboden även i Estland en naturlig träffpunkt för både män och kvinnor där intressanta tankar kunde utbytas.

En gång under kriget fick Paul Treibergs handelsbod en tilldelning av ett parti ryska filtstövlar, dels svarta, dels grå. De svarta var mest eftertraktade och gick snabbt åt. Lite trögare var det med de grå. En dag kom en holmbo (Odenholm) som fått kännedom om stövelleveransen in i affären och ville köpa ett par. Till hans stora besvikelse var de svarta stövlarna redan slut, och tyvärr, det var ju sådana han absolut ville ha. Grå stövlar tänkte han inte köpa. Paul Treiberg visste dock på råd, och följande samtal utspelade sig:

Paul: *Kep ett par gråan stivlar å än pack Star (färgfabrikatet) å gå haim å färg dor.* (Köp ett par gråa stövlar och en påse svart färg och åk

Gottfrid Thomsson. Foto: Privat

hem och färga dom.)

Holmbon: *Går he?*

Paul: *He klart ån he går.*

Holmbon köpte således ett par gråa stövlar och en påse svart färg, traskade de sex, sju kilometrarna till Derhamn, satte sig i båten och for tillbaka till holmen under kraftigt vågstänk, vandrade sedan den långa vägen till byn och satte i gång färgningsprocessen hemma i köket. Enligt beskrivningen på påsen måste färgningen ske i kokande vatten efter att den svarta färgen tillsatts.

När holmbon hade haft stövlarna nedsänkta i grytan med det kokande vattnet en bra stund och sedan drog upp dem igen, hade de olyckligtvis krympt till storleken av ett par barnstövlar. Holmbon blev då naturligt nog helförbannad, vandrade ilsken tillbaka till sin båt, for över till Derhamn, travade längs landsvägen till Ölbäck, gick in i affären, dängde filtstövlarna hårt i disken, påstod högljutt att han blivit lurad och krävde pengarna tillbaka. Här kändes det någon sekund som att smockan hängde i luften. I detta kritiska läge vidtog följande dialog:

Paul: *Hålmod gjord dö?* (Hur bar du dig åt?)

Holmbon: *Ja gjord tolemod*

som he sto opa färgpackan. (Jag gjorde som det stod på färgpaketet.)

Paul: *Satt dö ånt roamel ute?* (Satte du inte till rågmjöl?)

Holmbon: *Nae, skulld ja gära he?* (Nej, skulle jag göra det?)

Paul: *He klart, ales så går he ånt, he sior dö ja solvor.* (Det är klart, annars går det inte, det ser du ju själv.)

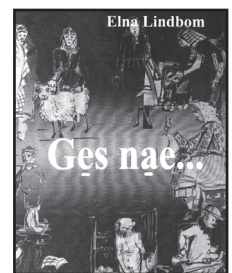
Holmbon överrumplades av Treibergs blixtnabbt uttänkta ”faktaredovisning” och kom inte på något lämpligt svar, utan fick snopen nöja sig med att återvända hem med sina barnstövlar, visserligen nu svarta, och åtminstone inte insmor-da i rågmjölgröt.

Förf. anm.: Historien berättades ursprungligen av Gottfrid Thomsson, yngste bror till författarens farmor, i boken Estlandssvenskar minns, utgiven år 1987 av Svenska Odlingens Vänner (ISBN 91-970619-1-3). Historieskrivningen här ovan följer dock inte Gottfrids skriftliga eller (senare) muntliga version helt ordagrant, men är givetvis ändå ”helt sann”.

Boktips

”Ges nae...”

En bok med teckningar och text av Elna Lindbom.

En trevlig bok att ge bort i julklapp. Texten till de tecknade bilderna är på dialekt men för den som inte förstår den estlandssvenska dialekten finns en översättning i slutet av boken.

Pris 130:-

Beställ med e-post till order@rnhf.se eller till Barbro Adelman, tfn: 070-530 33 41.

Kostnad för porto och emballage tillkommer.

Salajõgi – den hemlighetsfulla ån

Lennart Ekman

SALAJÕGI

Salajõgi, mis on 16 km pikk ja 93,1 km² suuruse valgalaga, saab alguse Jalukse külast Leidissoo löunaservalt ja suubub Saaremõisa lahte. Jõgi koosneb kolmest lõigust. Ülemjooksul on ta ligi kümnekonna kilomeetri ulatuses kraaviks õgvendatud. Risti tee sillast allpool kaob jõgi mitmes kohas maa alla. Põhi-neeldumiskoht on 150 m sillast allavoolu. Peale neeldumist voolab Salajõgi poolteist kilomeetrit maa all. Suurvee ajal tungib jõgi taas maapinnale 600 m peale viimaseid neeldumislehtreid. Ajutiste allikate rühma, kust vesi taas maapinnale jõuab, kutsutakse Tiberna auguks. Kuni 20 m laiuses ja 2,5 m sügavuses ebatasase põhjaga nõos asub kümnekond suuremat tõusuallikat. Suurvee ajal muutub Tiberna auk allikajärvikuks. Tiberna august saab suurvee ajal alguse ajutine jõelõik - Tiberna jõgi. Lisaks toovad jõevee maa peale Tiberna august 350–700 m kaugusel edela ja lääne pool asuvad rohked allikad Salajõe külas. Kuivematel aegadel väljub jõgi maa alt alles seal.

Bild 1. T.v.: Vandringsleden längs Salajõgi österut från rastplatsen med informationsskyltarna. I mitten: Del av informationsskylten vid Salajõgi. T.h.: Salajõgi vid Risti tee. Foto: Lennart Ekman

I decembernumret av Medlemsbladet år 2021 kunde vi läsa om en av Rickul/Nucköbygdens åar, Nyån, (på estniska Uusjõgi) eller *Niåe*, som den kallades på nuckömål i kommunens södra byar, alternativt *Spitambåe*, som den benämndes i de norra byarna. Denna å gäcker den återkommande besökaren genom att alltid, åtminstone om denne väntar en eller annan vecka mellan besöken (men ibland räcker det med endast något dygn), ha förflyttat sin mynning en längre eller kortare sträcka längs kusten. ”Den vandrande ån”, kallade vi den i vår artikel. Mikrolandskapet befinner sig alltså på denna kuststräcka under ständig förändring. Styrs det hela av magi? Nej, vi avslöjade i vår artikel i Medlemsbladet att förklaringen är mer trivial än så. Det är helt enkelt meteorologin och oceanografin som styr åmynningens vandring.

Ett annat av bygdens vattendrag som skojar med oss är Salajõgi, på svenska ”Den hemlighetsfulla ån”. Den kan plötsligt försvinna ur vår åsyn för att sedan dyka upp igen några hundra meter nedströms. Sa-

lajõgi korsar vi på landsvägen mot Hapsal ca 15 km söder om Rickul by och ca fem km norr om Linnamäe där det finns en parkeringsficka och en informationsskylt som uppger besökaren om åns hemlighet, se bild 1. Där tar en ca 1,5 km lång vandringsled österut sin början med utsikt över en del av Salajõgis dalgång. Området är naturskyddat. Tyvärr har skylten endast estnisk text, så man får anstränga sig lite med översättningen. Salajõgi hanterar obekymrat sitt vatten som omväxlande ytvattenflöde och grundvattenflöde. Ibland utvidgar den sig till en liten insjö, eller till en serie av insjöar, och här och där uppstår vattenvirvar i ån som kan göra betraktaren vimmelkantig. Med en å som betar sig på det viset kan man ju tycka att förklaringen till dessa märkliga fenomen måste närma sig det magiska! Men även i detta fall är det naturvetenskapen som får rycka ut och förklara hur allt hänger ihop.

Karst - en geologisk företeelse i mjuk berggrund
Salajõgis märkliga egenskaper är

resultatet av en intressant geologisk process som av geologer benämns karstifiering. Denna process sker i bergarter som fackmännen betecknar som ”mjuka”. De flesta av Medlemsbladets läsare känner nog till att den dominerande berggrunden i Sverige består av ”hårda”, kristallina bergarter som granit och gnejs, vilka har bildats ur bergartsmältor oftast djupt nere i jordskorpan. Men det finns också betydande områden även i vårt land med ”mjuka”, eller sedimentära bergarter, som det fackmässigt heter. Lite enkelt uttryckt kan sägas att dessa har bildats genom att partiklar, som kan vara både oorganiska och organiska, lager för lager har sjunkit ner mot t. ex. en havsbotten och så småningom utsatts för så högt tryck att materialet till sist stelnat. Att sedimentära bergarter betecknas som ”mjuka” beror på att de är mer porösa och lättare nedbrytbara än hårt kristallint berg. Vanliga sedimentära bergarter är kalksten, skiffer och sandsten. Områden i Sverige med sedimentär berggrund, som dock alltid vilar ovanpå urberget i

Fortsättning nästa uppslag

Bild 2. Till vänster: Škocjangrottorna i området Karst i Slovenien. Till höger: Karstområde vid Minerve i sydöstra Frankrike. Båda fotografierna från Wikipedia.

lager med varierande mäktighet, är främst Öland och Gotland, stora delar av fjällkedjan samt Skåne och delar av Väster- och Östergötland, Närke och Dalarna.

Estlands berggrund skiljer sig från Sveriges på så sätt att i Estland dominerar de sedimentära bergarterna helt och hållet. Den norra delen av Estland, t.ex. Rickul/Nucköbygden, Ormsö och norra Dagö har samma typ av berggrund som Öland, dvs kalksten från den geologiska perioden *ordovicium* (485–444 miljoner år sedan), medan den mellersta delen av Estland inklusive Ösel har samma berggrund som Gotland, kalksten från *silur* (444–419 miljoner år sedan). Berggrunden i Estlands sydliga delar, slutligen, är bildad under *devonperioden* (419–359 miljoner år sedan) och består av olika typer av sandsten. Men under de sedimentära skikten återfinns även här det ”hårda” kristallina berget, ofta beläget flera hundra meter under markytan.

Substantivet ”karst” härrör från slaviskans adjektiv ”krš”, som betyder stenig eller karg, vilket gett upphov till det geografiska namnet ”Karst”, som avser ett bergsområde beläget i gränstrakterna mellan Slovenien och Italien där detta fenomen tidigt observerades och studerades, inte minst i de så kallade Škocjangrottorna, se bild 2, det vänstra fotot. Även det högra fotot i bild 2 illustrerar på ett åskådligt sätt ett ytligt karstområde i kalkberg-

grund, i detta fall vid Minerve nära Montpellier i sydöstra Frankrike.

Processen karstifiering är en form av vittring, vilket innebär att berggrunden bryts ner genom kemisk upplösning, följt av erosion, dvs. mekanisk nötning och borttransport av partiklar. Därvid uppstår med tiden hålrum i berggrunden i form av tunnlar och grottor av olika storlek och form.

De ”mjuka” bergarterna reagerar kemiskt på vatten med lågt pH, alltså ”surt” regn, som sedan ombildas till yt-, mark- och grundvatten. Även ”hårda” urbergarter som granit och gnejs utsätts för vittring och erosion, men i det fallet går nerbrytningen av mineralen mycket långsammare. I sedimentära bergarter däremot kan tunnlar och grottor av betydande storlek bildas under geologiskt sett relativt kort tid. Det vittnade bergmaterialet förs med mark- och grundvatten till omgivande

Bild 3. Lummelundagrottans mynning sedd inifrån. Grottans totala längd är ca fyra km. Grottområdet är beläget på västra Gotland, ca 20 km norr om Visby.

Foto från Wikipedia

ytvattendrag där det sedimenterar eller förs vidare ut till havet.

Det kanske mest kända karstområdet i Sverige är Lummelundagrottan (eller Lummelundagrottorna i pluralis om man vill räkna in även smärre hålrum), se bild 3, belägen vid Gotlands västkust ca 20 km norr om Visby. Den har bildats i öns kalkstensberggrund från *silur*. Men ännu större karstområden finns i fjällkedjan.

I Estland räknar geologerna med sju stora karstregioner med ett mycket stort antal tunnlar och grottor av olika storlek och format i kalkberggrunden. Det område i Estland som har de mest omfattande karstformationerna är Pandivere-regionen, söder om Rakvere. Även Kostivere, beläget knappt 20 km öster om Tallinn, är känt som ett betydande karstområde. Och som nämndes ovan är således även ån Salajögi ett karstfenomen.

Salajögis hydrologi

Salajögi, som är ett ca 16 km långt vattendrag med ett avrinningsområde omfattande 93,1 km², har sin början i byn Jalukse vid den södra begränsningen av det stora våtmarksområdet Leidissoo. Till sist mynnar ån ut i Saaremõisabukten.

Vattendraget består av tre sektioner. I dess övre delar har ån på konstgjord väg rätats ut till ett dike av cirka tio kilometers längd. Nedanför vägbron vid Risti tee (bild 1) försvinner ån under jorden på flera ställen i så kallade absorptionstrat-

tar eller slukhål (bild 3). Huvudslukhålen ligger 150 m nedströms bron. Efter att ha försvunnit ner i berggrunden flyter Salajögi sedan en och en halv kilometer under markytan. Vid högvatten tränger vattnet åter upp till ytan 600 m nedströms de sista absorptionstrattarna.

En grupp temporära källor från vilka åvattnet når marknivån kallas för Tibernahålen. I en dalsänka med ojämn botten finns där ett tiotal upp till 20 m breda och 2,5 m djupa större källor. Under högvatten förvandlas Tibernahålen till en grupp källsjöar (bild 3), och nedströms dessa bildas en tillfällig åsträcka, Tibernaan. Ytterligare källor, som brukar vara aktiva även under lågvattenförhållanden, finns dessutom i byn Salajöe, ca 350–700 m sydväst och väster om Tibernahålen.

Absorptionen av vatten i botten av de trattliknande slukhålen under högvattenförhållanden erbjuder ett fascinerande skådespel, där det virvlande flödet ner i marken kan ha en kapacitet av minst 170 l/s vilket kan få en åskådare att bli snurrig och illamående, se bild 3. Dessa slukhål kallas i folkmun för ”kurisuus” (vilket betyder ungefär ”jordskorpans onda mynningar”), vilket har sitt ursprung i den estniska termen ”kurisu” som har med ondska att göra. Salajögis ytvattenflöde är mestadels snabbt strömmande och brusande, men när ån försvinner under jord

blir flödet ljudlöst för oss som står på marken.

Eftersom Salajögi utgörs av grundvattenflöde över långa sträckor blir åvattnet mycket kallt jämfört med vattnet i en å med enbart ytvattenflöde. Ytligt grundvattnet har en relativt konstant temperatur över året på ca 4–8 °C, medan vattentemperaturen i ett vanligt ytvattendrag ju kan vara betydligt högre sommartid. Den som doppar sina bara fötter i Salajögi en varm somrardag utan att känna till åns ”konstruktion” kan därför få en liten köldchock!

Skytlarna vid landsvägen vid Salajögi berättar även andra viktiga och intressanta saker som att man i ett karstområde måste vara uppmärksam på att det är lätt att förorena grundvattnet, eftersom ytvatten via ”kortslutande” stora kanaler snabbt kan tränga ner till grundvattnet. I exempelvis Pandivereregionen finns områden där grundvattnet är rejält förorenat av nitrat. En kuriositet som också nämns på informationsskyltarna är att det en gång (årtal anges inte) vid extremt högvatten i Salajögi blev en sådan översvämning på landsvägen vid de nuvarande informationsskyltarna att vattnet gick upp till midjan på de människor som befann sig där!

Karstformationerna vid Salajögi började utvecklas för drygt 13 000 år sedan, dvs. innan den senaste istiden helt hade upphört.

Salajögis flora

Även karstområdets botaniska förhållanden beskrivs översiktligt på informationsskylten. Där förklaras att Salajögidalens frodiga vegetation är ett resultat av återkommande översvämningar som för dit finkorniga och näringsrika sediment. Förr nyttjades karstsänkan som betesäng på grund av dess bördiga jord. Nu när hö inte längre skördas växer här höga gräsarter samt bl.a. nässlor och åkerbär.

Åns en halv kilometer långa infiltrationsområde är kantat av bestånd av al och hägg. Dessutom växer ask och lönn på dalslutningarna, och humle slingrar sig runt stammarna.

I den västra delen av det naturskyddade området har de tidigare åkrarna övergått till ängar med en areal om 10,6 ha. Dessa utnyttjas av markägaren till bete och slätter.

Mer om naturskyddsområdet

Salajöe landskapsskyddsområde (16,3 ha) ligger i byarna Salajöe och Vedra i Lääne-Nigula kommun. Syftet med naturskyddet är att fridlysa västra Estlands största karstområde med dess, endast delvis av människan, påverkade natur samt att skydda områdets flyttfåglar.

Skyddsområdet tillhör det pan-europeiska nätverket av skyddade Natura 2000 områden, och utgör en del av Väinamere fågel- och naturområde.

Bild 3. T.v.: En källsjö har bildats vid Tibernahålen under högvatten. I källsjön finns minst ett tiotal källor med uppåtströmmande grundvatten. T.h.: Ett slukhål i Salajögi med nedåtströmmande ytvatten. Båda fotona: Wikipedia.

Folktro förr i svenskbygden

Ingegerd Lindström

Förr i tiden användes växter från naturen som läkemedel. Det skedde i Sverige och det skedde i Estland bland estlandssvenskarna. I vissa länder sker det än idag. Även i Sverige används nu för tiden växtbaserade preparat inom alternativmedicinen, och dessutom har de flesta av våra nuvarande ”officiella” läkemedel sitt ursprung från växter i naturen. Konsten att känna igen växter med medicinska effekter har de flesta av oss numera tappat bort, men våra förfäder, däremot, ägde mycket av denna kunskap. Vissa personer i exempelvis byarna i Estland var mer skickliga på detta än andra, och i nästan alla mindre samhällen fanns en ”klok gumma” eller ”gubbe” som tillredde mediciner av växter, rötter och bär.

I SOFI, Svenska ort- och folklivsintitutet i Uppsala, finns många berättelser nedtecknade. Bland annat finns flera sidor med beskrivningar av folkmedicin och folktro.

Följande är klipp från anteckningar som Alexander Tegelberg gjorde 1952. Påpekas skall dock att jag inte funnit den svenska motsvarigheten till växternas benämningar.

Växter som användes som medicin

Misejuur

Misejuur var en rot med storlek av ett finger och ljusgrå till färgen. Den användes till både folk och boskap mot dålig aptit och apatiskhet. Dessa sjukdomar trodde man var framkallade av ”det onda ögat” eller en ”ond tunga”. Hos människor framkallade den väldiga kräkningar, vilket ansågs bra, för då kräktes man ut det ”onda”. Bland husdjuren var det endast smågrisar som fick kräkningar av medlet, varför man inte använde det på kor och hästar.

Trefot

Detta var en tregrenig rot, också den gråaktig. Den användes mest

som kvinnomedicin i början av graviditeten för att lugna kräkningarna.

Rävkaka

Rävkaka var en liten gråaktig kaka, troligen en växt med mycket hård bark, så att man kunde skära små flisor av den i storleken av en bröstkaramell. Det sades att den var mycket giftig och att alla blindfödda djur som till exempel hundar, katter och rävar skulle dö omedelbart om de åt av den. Den skars i små flisor och lades i sprit och användes av både folk och djur mot svullnader. (Utvändigt får man anta. Min anmärkning.)

Djävulsträkk (Djävulens avföring)

Detta ämne bestod av en illaluktande svart deg. Oklart hur den framställdes. Degen användes mest till att jaga bort huggormar från boningshuset och från barnens lekplatser. När spädbarnen togs med ut på arbetet på åker och äng skulle det alltid finnas lite djävulsträkk med för att skrämja bort ormen från barn och barnvaktaren, vilken luktade mjölk.

Vana kuradi hammas (Gamla satans tand)

Ämnet bestod av vita, hårda, skorpaktiga bitar vilka krossades och lades i sötmjolk som användes av både folk och djur mot ormbett.

Makk-ask (Ormaska)

Man sökte efter ormarna så tidigt som möjligt på våren, fram till S:t Göransdagen den 23 april. Efter detta datum dög de inte mer för tillverkning av medicin. Innan dess slog man ihjäl ormen, brände den i elden tills den var torr och avlägsnade huvudet med dess gift och smulade sönder resten till pulver. Ormaska kunde man också köpa på apotek på 1800- och 1900-talen. Denna aska användes endast åt boskapen mot ”det onda”, till exempel när stutarna började försöka para sig

med varandra och inte med korna. Även till korna gav man detta om det visade sig att mjölken var släpig och lång efter att den hade surnat.

Kvicksilver

Kvicksilver var en medicin som köptes på apoteket. Den användes till att driva ut efterbörden på föderskorna samt om någon ogift kvinna fick kräkningar och dålig aptit. Man skulle använda den försiktigt, för kvicksilver påstods vara mycket giftigt. (?)

Måratapp (Mora tapp)

Växer mest på björkar där riset växer ihop till en stor klunga. Det påstods vara den onde som hade rört vid trädet så att en sådan företeelse började växa. Denna måra tapp togs ner ur björken, och vid behov kokades den långsamt och länge så att all saften rann ut. Den extraherade vätskan användes mot alla möjliga hudutslag. (Detta kan vara vad man i Sverige förr kallade Häxkvastar, vilka man skulle, enligt folktron, akta sig för. Både för att maran bodde där och för att häxorna red på dem till Blåkulla.)

Trolkna gräs (Trollkarla gräs eller trollkone gräs)

Detta var en växt som förekom i mycket små mängder. En människa kunde gå hela dagen och leta utan att hitta något. Det påstods att gräset kunde gömma sig för människors ögon genom att bilda en flora kring sig så att sökaren inte kunde känna igen det. Det skulle växa i kärrmarker på höga tuvor på norra sidan av busken i tre uppstickande stjälkar. Dessa var gröna hela året och hela stjälkarna var klädda med gröna små blad eller barr. Det berättades av några kloka män att denna växt bara blommade en gång om året, på midsommarnatten klockan tolv, just vid den tid då Johannes Döparens huvud föll för Herodes skarprättare. Denna blomma skulle bara slå ut och försvinna på samma

ögonblick, så att om man ville komma i besittning av denna underliga blomma, med vilken man kunde göra under och tecken i kärlek och romantik, skulle man först uppsöka växten och vid nämnda tidpunkt lägga sig på lur med en skarpslipad lie, skära eller kniv och när blomman, vilken ej förr fanns maken till, skulle slå ut i all sin prakt, då skulle man kasta sig över blomman med lien eller vad man hade så att den lossnade från stjälken, föll ned och aldrig vissnade. Den skulle aldrig vissna om man höll den dold så att andra människor inte visste om den. Vätskan som rann ur stjälken skulle man akta sig för så att den inte hamnade på den bara huden, ty då kunde man bli olycklig för hela livet.

Utställning i Tartu

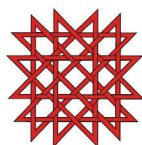
Den 25 maj öppnar en stor utställning på Estlands Nationalmuseum i Tartu om estlandssvenskarnas historia och nutid. Den 24:e är utställningen endast för speciellt inbjudna gäster men den 25:e maj öppnar utställningen för allmänheten och den pågår till och med juni 2026. Många estlandssvenskar i Sverige har blivit intervjuade om sina minnen men också andra och tredje generationen estlandssvenskar har fått berättat om hur de upplever sina rötter från Estland.

Åk gärna till Tartu och se utställningen!

Biluthyrning i Tallinn med service på svenska

Dygnspriser från 32 euro (med obegränsad körsträcka).

För bokning eller frågor, hör av er till Matti, Autopluss OÜ,
tfn +372 56 566 390, eller e-post mati.stef@mail.ee

Rannarootsi Muuseum
Aibolands Muuseum

Sommarprogram 2025:

Från den 25 maj

Stor utställning i Dorpat/Tartu på Estlands nationalmuseum, ERM, om estlandssvenskarna och deras historia. Öppet till 28 juni 2026.

21 juni kl. 12

Estlandssvenskarnas kulturdag till våra Ukrainavänner. Rökt fisk, levande musik, vid Aibolands museum.

9 augusti kl. 12-15

Gamla hamnens marknad, rökt fisk vid Aibolands marknad.

Adress: Sadama 32, Haapsalu

Info: tfn: +372 47 37 165, info@aiboland.ee, www.aiboland.ee

ÖPPET: 2 maj-31 maj, tisdag-lördag kl 10-18, 1 juni-31 augusti, tisdag-lördag kl 10-18, söndag och måndag kl 10-16, 1 september-30 april, tisdag-lördag kl 10-16.

Hyr på Mickogården!

Vi erbjuder våra medlemmar att hyra ett rum på Mickogården för 400 kr/natt i stora huset. Plats finns för 4 personer. I priset ingår tillgång till kök med full utrustning samt dusch/toaletterum.

Det finns också möjlighet att hyra "bastuhuset" där vi i år kommer att göra om till ett rum för 2 personer på nedervåningen och ett rum för 2-3 personer på övervåningen. Trappan på nedervåningen tas bort så det blir två helt separata rum. Förmodligen kommer inte övervåningen att vara klar till hemvändarveckan men undervåningen kan hyras till ett pris av 250 kr/natt.

Hyra för sänglinne tillkommer, om man inte vill ta med eget, med 100 kronor/person.

Tvätta på Mickogården

Priset för tvätt är i år 5 € per maskin.

Anmälan och bokning av rum och tvätt sker genom att mejla eller ringa till Ingegerd Lindström.

E-post: kokkas48@gmail.com, tfn: +46 70 7355312.

Estniska utflyktsmål i sommar

Om du får lust så finns det en hel del att uppleva i Estland under sommaren. Det finns saker du kan göra i närheten men också upplevelser då du får åka lite längre. Några av upplevelserna utanför Hapsal och vårt område har vi sammanställt som tips för utflykter.

En tur längs med Peipussjön Kolkja

Kolkja är en by med huvudsakligen ryska gammaltroende. Där kan man lära sig om historien om de gammaltroende på Kolkj, de ”Gamla troendes Museum”.

Kommer du från Alatskivi kan du stanna till för en lång frukost på Aljonushka-buffén på sommaren. Aljona arbetar med en gammal löktork, eller sarai, och erbjuder utsökt mat och presenterar gårdens historia i en liten utställning.

Peipus läns Kulturarvscenter

Feodor Ivanovich Kudryashov (1829–1909) bodde i byn Kolkja där han hade ett byggföretag. Feodor byggde magnifika hus i Kolkja åt sig själv (Suur tee 11) och sina två bröder, Uljan (Suur tee 23) och Nikifor (Suur tee 25). I källarna i båda husen byggdes cikoriatorkugnar så att familjerna kunde ägna sig åt cikoriaodling. Ugnarna har överlevt till denna dag, varför ett cikoriamuseum etablerades 2016 i källaren på Peipus' läns kulturarvscenter runt den gamla cikoriatorkugnen i syfte att illustrera cikoriaodlingen i Peipsimaa.

Utöver cikoriamuseet och caféet huserar kulturarvet verkstaden Sinilnik, där tyger trycks och färgas.

(Cikoria är en ört som under kriget användes som bl.a. kaffesurrogat i Sverige och i andra länder. Red. Anmärkning)

Kolkja fisk- och lökrestaurang

Menyn innehåller rätter baserade på lokala gammaltroende-recept såsom olika fiskkottletter, rökt fisksal-

lad och fiskrygg till gästernas bord. Pannkakor fyllda med lokala filéer erbjuds också. Och det är lämpligt att avsluta måltiden med samovarte och strösocker.

Kostja lökfarm

Ägaren till Kostja Farm är förstås Konstantin, tilltalar både ryska och estniska gäster på deras egna språk. Hos Kostja kan du se de gammaltroendes traditionella lökodingstekniker, och värden kommer att prata om hur lök odlades förr och hur lokalbefolkningen planterar, plockar upp och säljer de doftande trädgårdsprodukterna idag. Kanske en bra timme med guide turer som introducerar dig i lökoding och gammaltroende traditioner. Det som gör Kostja speciell är hans förmåga att väva nät och lära andra hur man gör.

Besök på gården måste bokas i förväg. Du kan också beställa lökpajer och te till samtalet.

Kolkja Gamla troendes Museum

Ryska gammaltroende. Hur kom de till Estland? Och när? Varför bosatte de sig i Peipus-regionen?

Vilka seder har de gammaltroende? Vilka är familjerna, och varför har de odlat lök på detta sätt i århundraden? Museet i Kolkja utforskar historien om de ryska gammaltroende vid stranden av sjön Peipus och berättar den för sina gäster.

Du kan utforska museet på egen hand, men det är väldigt spännande att göra det med museivärdinnan, som berättar om de gammaltroendes vardag. Turen måste bokas i förväg.

På vägen till Peipussjön kan du besöka det Rysk ortodox kloster i Kuremägi

Detta är ett gammalt kloster som är verksamt ännu idag, ett nunnekloster som etablerades år 1892.

Nära Pühtitsa, på Vår Frus kulle,

finns en ortodox kyrka och ett nunnekloster (60 nunnor), som sagt grundat 1892. I klostret finns också ett sjukhus, ett barnhem (30 flickor), en skola och verkstäder – ikonmålning, guldbroderi och syverkstäder.

Att uppleva i Tallinn sommaren 2025

Lördagen den 14 juni med början kl 10.00 hålls en gudstjänst i Kristi Förklarings kyrka till minne av metropoliten Alexanders gravflyttning från Stockholm till Tallinn.

Den 24 juli kommer rockgruppen AC/DC till Tallinn. Kanske något för rockälskare.

Se vidare på AC/DC | Visit Estonia

Plats: Sångarfältet Tallinn. Pris: 129,90 €.

Vill man hålla sig närmare finns det en hel del att se i och omkring Tallinn.

KUMU, Tallinns stora konstmuseum. Alltid värt ett besök. Se: Eesti Kunstimuuseum - Ava.

Tallinns TV-torn

Här kan du uppleva Nordens högsta plattform med öppen utst, med sina 175 meter, vilket är ett av landmärkena i Tallinns panorama. Om TV-tornet vore ett bostadshus skulle det motsvara 65 våningar i höjd. Till 21:a våningen där du kan njuta av en 360-graders utsikt över Tallinn och dess omgivningar tar hissen dig på bara 56 sekunder. Historia, kultur och estniska delikatesser – det här är upplevelser som du kan krydda med en extrem promenad på kanten.

Energiupptäckts centret

Põhja pst 29, 10415 Tallinn

Här kan du bland annat besöka Planetariet, ett halvklotformat helkugolplanetarium med en diameter på 10 meter i Energiupptäcktscentret. Flera populärvetenskapliga kortfilmer eller animationer visas i helkugolplanetariet.

Se: Energy Discovery Centre.

Kom ihåg inför din bilresa till Estland:

- **Körkort:** Svenskt körkort är giltigt i Estland.
- **Säkerhetsbälte:** Alla i bilen måste bära bilbälte.
- **Hastighetsgränser:** Om inget annat anges är bashastigheten inom tätbebyggt område 50 km/h och på landsväg 90 km/h. Vissa större vägar har hastighetsbegränsning på 110 km/h (maxhastighet 90 km/h för den som har haft körkort mindre än två år).

• Säkerhetsutrustning:

I bilen måste finnas reflexväst, varningstriangel, brandsläckare, registreringsbevis för bilen i original samt två hjulklossar (finns att köpa på tex Biltema eller Jula). Varningstriangel, som ska användas i situationer där ett stoppat fordon utgör en fara för andra trafikanter. Vid nödstopp eller trafikolycka bör varningstriangeln placeras högst 25 meter från fordonet i tätort och inte närmare än 50 meter från fordonet på vägar utanför tätort. Brandsläckare måste vara i funktionsdugligt skick, placerad på en tillgänglig plats och vara säkert fastsatt.

Hjulklossar, som ska användas till exempel om ett punkterat däck behöver bytas på sidan av vägen. Bilen och eventuellt släp måste ha två användbara klossar som matchar hjuldiametern.

• Övrigt:

1. **Billyktor:** Bilens strålkastare måste alltid vara tända – både på dagen och natten.
2. **Vinterdäck:** Vinterdäck krävs från 15 oktober till 31 mars vid vinterväglag, och är obligatoriskt mellan 1 november och 28 februari.
3. **Dubbdäck:** Dubbdäck är tillåtet mellan 1 oktober och 30 april.
4. **Vägavgifter:** Vägavgifter gäller

endast för fordon tyngre än 3,5 ton.

5. **Parkering:** P-skiva krävs ofta vid parkering.

6. **Rondeller:** Vid väjningspliktskylt gäller samma regler som i Sverige, utan väjningspliktskylt gäller högerregeln.

7. **Alkoholhalt:** 0,0 promille gäller i Estland.

8. **Mobiltelefon:** Endast samtal med hands-free är tillåtet.

Elevbesök från Birkas gymnasium

Vi hade finbesök från Birkas gymnasium i slutet av april. Carl-Axel Adelman och Jörgen Hedman berättade om estlandssvenskarnas historia för lyssnande elever.

Foto: Carl-Axel Adelman

Adressändring?

Om du flyttar till en ny adress, meddela adressändringen till föreningen med ett mejl till info@rnhf.se eller direkt till den registeransvariga Ingegerd Lindström, tfn 070-735 53 12, e-post kokkas48@gmail.com. Meddela även om du har ändrat din e-postadress, så kvarstår du som prenumerant på Nyhetsbrevet.

Markägare i Estland!

Det är nu 20 år vårt kontor Jus Suecanum har hjälpt sammanlagt mer än ett tusen ett hundra estlandssvenska markägare med ärenden som till exempel överlåtelse, arvsärende, bygge, försäljning eller köp av fastigheter.

Under alla dessa år har vi även främjat estlandssvensk kultur och historia och kommer att göra det även i framtiden.

När vi firar vårt lilla jubileum vill vi tacka alla som anlitat oss och ser till att vi även i framtid finns här att hjälpa er!

Katrin Schönberg

katrin@jussuecanum.ee

Postadress: Jus Suecanum OÜ,
Nurme 2, 90507 Haapsalu Estonia

Boktips

NY BOK

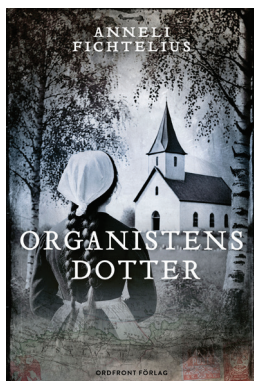
Organistens dotter

Romanen "Organistens dotter" är en historisk roman som utspelar sig i 1880-talets slut i Rickul i Estland. Boken handlar om de tusentals svenskar som under århundraden levde isolerade längs Estlands kust innan de till slut tvingades fly till Sverige under andra världskriget. Huvudpersonen, Tio Pelmas, är författaren Anneli Fichtelius morfars mor.

Boken är första delen av en triologi.

375 sidor. Tryckt 2024

Pris 170 kr.

Rickul/Nuckö-området under sovjetiskt styre 1944-1991

Denna bok är ett oerhört intressant och viktigt dokument för att förstå hur livet tedde sig i Rickul/Nuckö-området under den andra sovjetockupationen. Boken tar upp fakta om hur det sovjetiska samhället fungerade och innehåller även intervjuer med personer som bodde i området under denna period.

Pris: 175 kr för medlemmar, 200 kr för övriga.

Beställ med e-post till order@rnhf.se eller till Barbro Adelman, tfn: 070-530 33 41. Kostnad för porto och emballage tillkommer.

Färjelinjen Kapellskär – Paldiski

DFDS Seaways trafikerar färjelinjen mellan Kapellskär och Paldiski.

För aktuella tider se DFDS hemsida

Boka med e-post pax@dfds.com, eller på www.dfdsseaways.se. Telefonbokning, tfn 0454-336 80 mån-fred 8-16.30

Föreningen har ingen rabatt på resa detta år.

TALLINK SILJA LINE

Färjetrafik Stockholm-Tallinn

För aktuella tider se Tallinks hemsida

Bokning (för medlemsrabatt): Tfn 08-22 21 40

Avtalsnumret, som hittas i inloggat läge på föreningens hemsida, skall anges.

För biljettpreiser och annan information, se www.tallinksilja.com/sv

ROOSTA STUGBY – HELT FÖRYNGRAD!

Roosta Stugby bjuder Er verklig hemkänsla! Bland våra 32 stugor av varierande storlek kan Ni hitta den som passar just Er och är i bruk året om. Inför kommande sommar har Roosta genomgått en förnygringskur och här väntar Er fräscha, bekväma stugor med hög standard. Dessutom erbjuder Roosta mängder av möjligheter till en aktiv vistelse. Kom ensam, med familjen eller med hela släkten. Vi kan betjäna upp till 300 gäster.

Hjärtligt välkomna!

20% rabatt för medlemmar i Rickul/Nuckö Hembygdsförening!

Roosta Stugby
Elbiku, Noarootsi vald, Läänemaa
Telefon +372 472 5190
Mobil +372 525 6699
roosta@roosta.ee
www.roosta.ee/sv

ROOSTA
Holiday Village